

НЯНЬКО С. В.

Асистент кафедри права та публічного управління

(Заклад вищої освіти «Університет Короля Данила»)

<https://orcid.org/0009-0002-0218-8409>
s.nianko@icloud.com

УДК 340.1

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.2.2.59>**СУЧАСНІ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ У БОРОТЬБІ ЗІ СВІТОВОЮ БІДНІСТЮ**

У представлений статті здійснено аналіз поняття бідності. Виокремлено підкатегорії цього поняття. Також шляхом комплексного аналізу думок науковців була спроба класифікувати причини та умови за яких бідність набуває великих масштабів у конкретних країнах, та у світі загалом. В результаті дослідження була виокремлена роль держави у механізмі подолання категорії бідності, визначено ключові функції та завдання котрими держава повинна керуватись задля покращення ситуації із бідністю свого населення.

Ключові слова: правова держава, функції держави, бідність, глобальні проблеми прав людства, права людини.

Nianko S. V. Modern functions of the state in the fight against world poverty

The presented article analyzes the concept of poverty. Subcategories of this concept are highlighted. Also, through a complex analysis of scientists' opinions, there was an attempt to classify the reasons and conditions under which poverty becomes large in specific countries and in the world in general. As a result of the study, the role of the state in the mechanism of overcoming the category of poverty was singled out, the key functions and tasks that the state should manage in order to improve the poverty situation of its population were determined.

Key words: rule of law, functions of the state, poverty, global problems of human rights, human rights.

Вступ. Слід зазначити, що одні з найбільш актуальних питань, які існують та продовжують існувати в суспільстві, це проблеми соціальної нерівності та бідності. Людство з давніх-давен шукало шляхи подолання бідності та соціальної нерівності населення. Адже ці проблеми породжують не лише особистісні проблеми, а й є суспільними проблемами, що спричиняють негативні настрої в суспільстві, загострюють соціальні конфлікти тощо. І саме роль держави, грамотне виконання її завдань та функцій може повпливати на рівень бідності, тому обрана тема являється досить потрібною та актуальною.

Аналіз досліджень і публікацій. Окремим проблемам, причинам та умовам за яких бідність виходить на більший рівень та методам боротьби із нею, зокрема ролі в цьому процесі держави були приділені праці наступних науковців, а саме: А. Авчухова, В. Вітер, Л. Дроздова, С. Задорожна, Н. Коваленко, К. Лопух, С. Мельниченко, О. Шевченко.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження ролі держави у боротьбі з бідністю та визначення ефективних стратегій та механізмів, які можуть бути застосовані для зменшення рівня бідності та підвищення добробуту населення. Дослідження також покликане виявити основні виклики та перешкоди, які стоять на шляху ефективної реалізації державних заходів по боротьбі з бідністю, а також запропонувати рекомендації щодо їх подолання.

Результати дослідження. Варто розпочати з того, що причини та наслідки бідності різноманітні. Однак, якщо наслідки бідності викликають однозначні думки, то причини бідності є спірними.

Наприклад, деякі вчені вважають, що бідність спричинена несправедливістю суспільних відносин, ринку, глобалізації, що тільки державна влада зможе контролювати ці соціальні відносини.

Інші вважають, що причини бідності криються в самих людях, бо кожен може самостійно будувати свою долю. Існують й інші погляди на причини бідності, кожен з яких заслуговує на окрему увагу, а також інтегрування з іншими поглядами та спільного їх розгляду.

Неординарні погляди і щодо шляхів подолання бідності та нерівності. Багато експертів вважають, що важливу роль у подоланні цих проблем можуть відіграти електронні технології. Тому інформаційні технології, Інтернет, обов'язково мають бути предметом контролю стратегій зниження рівня бідності, що зумовлено багатьма причинами [8, с.43-50].

Незважаючи на вищенаведене, людству так і не вдалось вирішити цю проблему. І, хоч як це парадоксально, бідність продовжує залишатися невід'ємною рисою будь-якого суспільства.

Боротьба проти бідності та нерівності одне з головних завдань соціально-економічної політики кожної держави. До сьогодні немає єдиної методики вирішення цієї проблеми, оскільки кожен випадок потребує індивідуально-новаторський підхід. Нерівний доступ членів суспільства до будь-яких необхідних ресурсів, як матеріальним, і нематеріальним, називається соціальною нерівністю. На відміну від нерівності, бідність не характеризує суспільство загалом, вона стосується лише певної частини населення.

Поняття бідність охоплює досить велику чи незначну частину населення, залежно від економічного розвитку.

Бідність це «виражене зниження добробуту», тобто економічний стан індивіда або групи індивідів, у якому вони можуть задовільнити певне коло мінімальних потреб, необхідних для життя, збереження та покращення працездатності, а також продовження та збільшення числа нащадків [4, с.37-55].

Бідність є відносним і багатозначним поняттям і залежить від загального стандарту рівня життя в даному суспільстві (коефіцієнт Джіні, індекс Тейла) [5].

Бідні – це вразливий шар суспільства, який певною мірою уповільнює розвиток країни; іншими словами це ті, хто не має достатньо коштів або рівень споживання яких недостатній, щоб помістити їх вище за якийсь коефіцієнт бідності. У цих людей може не бути житла, харчування чи гідного стану здоров'я, що спричиняє зміну рівня гіпотрофії чи грамотності.

Бідність можна зіставити з бездонним дном, яке тягне вниз. Бідність не злочин, але цей недолік гальмує розвиток країн, що розвиваються, так і розвинених країн. Тому великі держави нинішнього світу борються саме з бідністю і нерівністю, але що робити нерозвиненим країнам, що розвиваються. Оскільки не знизивши рівень бідності країни, неможливо досягти будь-якого розвитку та прогресу.

Бідність – це не лише мінімальний дохід, але особливий спосіб і стиль життя, норми поведінки, стереотипи сприйняття та особлива психологія, що передає із покоління у покоління [2, с. 18-26].

Бідність є наслідком різноманітних та взаємопов'язаних причин, які об'єднуються у наступні групи:

- економічна (безробіття, економічна нерівність, у тому числі низька заробітна плата, низька продуктивність праці, неконкурентоспроможність галузі);
- соціально-медична (інвалідність, старість, високий рівень захворюваності);
- демографічна (неповні сім'ї, велика кількість утриманців у сім'ї, перенаселення);
- освітньо-кваліфікаційна (низький рівень освіти, недостатня професійна підготовка);
- політична (військові конфлікти, вимушена міграція);

– регіонально-географічна (нерівномірний розвиток регіонів);
– релігійно-філософська та психологічна (аскеза, як спосіб життя, юродство) [7, с.239-249].

На думку експертів міжнародної гуманітарної організації «Оксфам», причини зростання бідності та соціальної нерівності у світі, починаючи з 2010 року, наступні: ухилення заможних людей від сплати податків, скорочення зарплати робітників, збільшення різниці між мінімальним та максимальним рівнями оплати праці [5]. Так, розбираючись у бідності, можна її умовно підрозділити на 3 підвиди: абсолютну, відносну, засновану на доході або багатомірну, яка називається чисельним виміром бідності.

Наприклад, уряд США в 2022 році встановив межу бідності на рівні 23 050 \$ річного доходу для сім'ї що складається із 4 осіб. Але, незважаючи на це, багато людей залишилися навіть за цією межею. Таким чином, можна зробити висновок, що якщо в державі є якась риса або межа в бідності, вона не застрахується державою [1, с.90-95].

Абсолютна бідність означає незадоволення чи часткове задоволення первинних потреб (їжа, одяг та житло). Кількісними розрахунками рівня бідності почали займатися англійські вчені Чарльз Бут та Сібом Раунтрі, які ввели поняття риса (поріг) бідності, у 1890 роках [7, с.239-249].

Характеристика бідності це мінімальний дохід, необхідний для придбання лише життєво необхідних продуктів харчування, одягу та забезпечення проживання. Якщо держава встановлює межу бідності, вона є номінальною, тоді як реальність дуже відрізняється. І, ті люди, які залишаються по той бік межі злиднів, перебувають у стані «хронічної бідності».

Хронічно бідні люди – це люди, які завжди були бідними, є та будуть бідними. Але що ще гірше, ці люди не намагаються змінити своє життя.

Відносна бідність має на увазі, бідність людини в порівнянні з іншими людьми в даному суспільстві. У цьому полягає різниця між абсолютною і відносною бідністю. Тобто, до першого відносяться товари та послуги першої необхідності, а до другої групи належать люди забезпечені життєво необхідними предметами та послугами, але не можуть вести прийнятний у їхньому суспільстві «норматив». ООН застосовує до бідних територій термін «найменш розвинені країни», тому що багато респондентів соромляться визнати себе бідними [9, с.39-41].

За даними ООН у 2019 році до списку «Найменш розвинених країн» входить 47 країн, включаючи Таджикистан, Афганістан, Молдову та Україну.

Цей статус присуджується на основі трьох критеріїв: індекс економічної вразливості держави; рівень доходів населення або ВВП на душу населення за останні три роки; оцінка реальної якості життя [1, с.30-95].

Індекс економічної вразливості чи індекс слабкості держави (Failed States Index) – комплексний показник, що характеризує здатність (нездатність) влади тієї чи іншої країни контролювати цілісність своєї території, а також демографічну, політичну та економічну ситуацію в країні.

Рівень доходів населення або ВВП на душу населення за останні три роки це сума коштів та матеріальних благ, отриманих чи вироблених домашніми господарствами за певний проміжок часу.

Оцінка реальної якості життя або індекс якості життя – пов'язує результати досліджень з суб'єктивної оцінки життя країнах з об'єктивними детермінантами якості життя цих країнах.

Індекс людського розвитку був підрахований в 2020 році (від Economic Intelligence Unit) і включає 80 країн, де лідирує Швейцарія, Австралія та Норвегія [7, с.248].

Важливою світовою проблемою продовжує залишатися крайня бідність, тобто злидні, коли людина проживає на 1,9 \$ на день або менше.

Злидні – це стан нижче рівня бідності, що дозволяє залишатися лише в рамках біологічно допустимих норм або іншими словами, важка нестача основних потреб людини (їжа, питна вода, санітарія, охорона здоров'я, житла, освіти та інформації).

Крім цього, також прораховується національна межа бідності. Під національною рисою бідності розуміється дохід нижче прожиткового мінімуму.

Прожитковий мінімум – вартісна величина, достатня для забезпечення нормального функціонування організму людини та збереження його здоров'я, набору харчових продуктів, а також мінімального набору непродовольчих товарів та послуг, необхідних для задоволення основних соціальних та культурних потреб особистості. Прожитковий мінімум є вартісною оцінкою споживчого кошика, що включає мінімальні набори продуктів харчування, непродовольчих товарів та послуг, необхідних для збереження здоров'я людини та забезпечення її життєдіяльності, а також обов'язкові платежі та збори [3, с. 3-7].

Сьогодні близько 1,4 мільярда людей живуть в умовах абсолютних злиднів, або приблизно одна з п'яти людини у світі, більшість із них громадяни країн із середнім рівнем доходу.

Навіть у низці багатих країн, таких як США та Японія, одна з шести людей живе в умовах відносної бідності. Нам пропонують змиритися з бідністю, тому що ми миримось з природними катаклізмами, але якщо ж можна буде змінити цю ситуацію, завдяки втручанню людини? Значне скорочення абсолютної бідності потребує розвитку економіки, що нам і продемонстрував Китай останніми роками [2, с.18-26].

Країни з високими рівнями розшарування населення за показником доходу та бідності можуть значно зменшити нерівність та бідність шляхом державного втручання. Щоб дозволити бідним та малозабезпеченим людям вибратися зі злиднів за рахунок власних зусиль, нам необхідно вирівняти умови для дітей, за допомогою покращення освітньої системи та добробуту; розширити доступ до робочих місць і не допустити ситуації коли багаті та впливові маніпулюватимуть ринками.

Сучасний світ виробляє достатньо матеріальних благ, щоб перемогти абсолютну бідність. Варто зазначити, що ситуацію соціальної напруженості, бідності, корупції і голоду, що складається, можна виключити лише спільними зусиллями всього світового співтовариства.

Роль держави у боротьбі зі світовою бідністю є надзвичайно важливою, оскільки вона виступає як основний регулятор, що може впливати на соціально-економічні умови, спрямовані на зменшення бідності та підвищення якості життя населення. Держава має ряд інструментів та механізмів, які можуть ефективно боротися з бідністю як на національному, так і на глобальному рівні [5].

Держава може здійснювати соціальну політику, спрямовану на підтримку найбільш вразливих верств населення. Це включає запровадження програм соціальної допомоги, забезпечення доступу до якісної освіти та медичних послуг, створення можливостей для професійного навчання та працевлаштування. Забезпечення базових соціальних гарантій допомагає зменшити рівень бідності та покращити соціальну мобільність.

Також варто відмітити, що економічна політика держави відіграє ключову роль у боротьбі з бідністю. Створення сприятливих умов для економічного зростання, підтримка малого та середнього бізнесу, розвиток інфраструктури та інноваційних галузей сприяє створенню нових робочих місць та підвищенню доходів населення. Держава може також проводити податкову політику, яка зменшує нерівність доходів через прогресивне оподаткування та перерозподіл ресурсів.

Держава має важливу роль у забезпеченні правового захисту та боротьбі з корупцією. Встановлення чітких правових норм та їх неухильне дотримання сприяє створенню прозорого та справедливого суспільства, де кожен громадянин має рівні можливості для розвитку. Боротися з корупцією означає забезпечити, щоб ресурси, спрямовані на боротьбу з бідністю, доходили до кінцевих бенефіціарів, а не були розкрадені на різних етапах [9, с.39-41].

Слід зазначити, що міжнародне співробітництво є важливим аспектом у боротьбі зі світовою бідністю. Держави можуть співпрацювати через міжнародні організації, надавати та отримувати допомогу, брати участь у глобальних ініціативах, спрямованих на зменшення бідності. Це може включати фінансову допомогу, обмін досвідом та технологіями, участь у програмах розвитку.

Також держава може сприяти сталому розвитку, який є ключовим фактором у довгостроковій боротьбі з бідністю. Це включає розвиток екологічно стійких технологій, впровадження програм з охорони навколишнього середовища, забезпечення доступу до чистої води та санітарії, підтримку аграрного сектору та забезпечення продовольчої безпеки.

Висновки. Отже, аналізуючи все вищенаведене можна зробити висновок про те, що роль держави у боротьбі зі світовою бідністю є багатогранною і охоплює різні аспекти суспільного життя. Через ефективну соціальну та економічну політику, правовий захист, міжнародне співробітництво та сталий розвиток, держава може створити умови для зменшення бідності та забезпечення гідного рівня життя для всіх громадян. Ця боротьба вимагає комплексного підходу та залучення всіх секторів суспільства, щоб досягти стійких результатів і побудувати справедливе і процвітаюче суспільство.

Список використаних джерел

1. Авчухова А. М. Використання європейського досвіду подолання бідності в Україні. *Стратегічні пріоритети*. 2019. № 3. С. 90-95.
2. Вітер В. Перспективи подолання бідності та зростання добробуту населення України. *Україна: аспекти праці*. 2018. № 6. С. 18-26.
3. Дроздова Л. Шляхи подолання абсолютної бідності в Україні. *Україна: аспекти праці*. 2018. № 8. С. 3-7.
4. Задорожна С. М. Інституційні механізми подолання бідності в Україні. *Публічне адміністрування: наукові дослідження та розвиток*. 2016. № 2. С. 37-55.
5. Коваленко Н. В. Бідність як соціально-економічна категорія. *Державне будівництво*. 2019. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2019_2_10.
6. Красун А., Турчин Я. Бідність в Україні та шляхи її подолання. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2018. Вип. 20. С. 81-85.
7. Лопух К.В. Адам Сміт про причини нерівності в суспільстві. *Історія народного господарства та економічної думки України*. 2016. Вип. 49. С. 239-249.
8. Мельниченко С.В. Проблеми дослідження феномену бідності в соціально-філософській традиції. *Вісник НТУУ-КПІ. Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2019. Вип. 3. С. 43-50.
9. Шевченко О. Боротьба з бідністю як пріоритетне завдання євроінтеграційної політики України. *Економіст*. 2020. № 12. С. 39-41.

